Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg

Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19

01 Rhagfyr 2017

Mae ein gwaith craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19 yn canolbwyntio ar y meysydd sydd fwyaf perthnasol i blant a phobl ifanc. Ystyriwyd materion sy'n ymwneud â blaenoriaethu adnoddau, fforddiadwyedd gwasanaethau, eu gwerth am arian, a'r broses gyffredinol sy'n gysylltiedig â llunio'r Gyllideb Ddrafft.

Ein dull o weithredu

1. Mae materion sy'n effeithio ar blant a phobl ifanc yn rhedeg ar draws portffolios Cabinet Llywodraeth Cymru ac, o ganlyniad, y Gyllideb Ddrafft. Felly, mae'n her craffu ar bob llinell gyllideb sy'n berthnasol i bortffolio ein pwyllgor. Serch hynny, wrth geisio dwyn y Llywodraeth i gyfrif am ei chyllidebu gan ei fod yn ymwneud â phlant a phobl ifanc, rydym wedi canolbwyntio ein gwaith craffu eleni ar agweddau perthnasol ar y Prif Grwpiau Gwariant (MEG) a ganlyn:

    - MEG addysg;
    - MEG iechyd, llesiant a chwaraeon;
    - MEG cymunedau a phlant;

Ein tystiolaeth

2. Er mwyn llywio ein gwaith craffu cawsom dystiolaeth lafar gan Kirsty Williams AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, Vaughan Gething AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, a Huw Irranca-Davies AC, y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant, ar 16 Tachwedd a 22 Tachwedd. Gwnaethom hefyd

gasglu tystiolaeth ysgrifenedig gan adrannau perthnasol Llywodraeth Cymru[1] a defnyddio tystiolaeth berthnasol a gyflwynwyd i bwyllgorau eraill y Cynulliad[2]. Yn dilyn y ddwy sesiwn tystiolaeth lafar, gwnaethom ofyn am ragor o wybodaeth ysgrifenedig gan Ysgrifenyddion y Cabinet a'r Gweinidog i egluro'r materion a gododd yn y dystiolaeth.[3] Rydym yn ddiolchgar iddynt hwy a'u swyddogion am ddarparu'r wybodaeth ddilynol hon ar frys.

Ein hadroddiad

3. Oherwydd yr amser cyfyngedig sydd ar gael i graffu ar y Gyllideb Ddrafft, rydym wedi ceisio canolbwyntio cynnwys ein hadroddiad ar ein safbwyntiau a'n sylwadau mewn meysydd penodol. Nid ydym wedi ceisio darparu crynodeb manwl o'r dystiolaeth a ddaeth i law - gellir dod o hyd i'r dystiolaeth drwy'r lincs a ddarperir yn y troednodiadau isod.

4. Yn ystod ein gwaith o graffu ar y Gyllideb Ddrafft, aildrefnwyd y Cabinet. Er eglurder, mae ein hadroddiad yn canolbwyntio ar grwpiau gwariant penodol o fewn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2018-19 (fel y'i cyhoeddwyd ym mis Hydref 2017), yn hytrach nag ar bortffolios diwygiedig y Cabinet (fel y'i cyhoeddwyd ym mis Tachwedd 2017).

5. Byddem yn croesawu ymateb i'n hadroddiad ac argymhellion gan Lywodraeth Cymru i lywio ein cyllideb barhaus a'r gwaith craffu ariannol ehangach.

---

[1] Gofynnwyd am dystiolaeth ysgrifenedig gan Lywodraeth Cymru (a chafwyd y dystiolaeth honno) ar y meysydd a ganlyn o'r Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2018-19: MEG Addysg; MEG Iechyd, Llesiant a Chwaraeon; MEG Cymunedau a Phlant; a llinell gyllideb Sgiliau a Gwyddoniaeth

[2] Gwnaethom ddefnyddio tystiolaeth ysgrifenedig a gyflwynwyd i ymgynghoriad cyffredinol y Pwyllgor Cyllid ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19, a thystiolaeth a gyflwynwyd i Bwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau'r Cynulliad sy'n ymwneud â chyllidebau ysgolion o fewn Cyfanswm Cyllid Allanol Llywodraeth Leol

[3] Llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg yn dilyn y cyfarfod ar 16 Tachwedd, a ddaeth i law ar 23 Tachwedd

01. Blaenoriaethau ac asesiadau o effaith

Mae'r gydnabyddiaeth economaidd a chymdeithasol o fuddsoddi mewn plant a phobl ifanc wedi'i dogfennu'n dda. Fodd bynnag, er gwaethaf ymdrechion yn 2009 a 2010 i gynyddu cyllidebau plant a monitro gwariant plant, ac ymrwymiad i gynhyrchu Asesiadau o Effaith ar Hawliau Plant, credwn fod diffyg gweledegdd o blant a phobl ifanc yng Nghyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19.

Dyletswyddau a nodau

Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn

6. Mae'r Confensiwn yn nodi'r ystod o hawliau a ddelir gan blant a phobl ifanc hyd at 18 oed. Mae'r rhain yn cynnwys hawliau i ddiogelwch, iechyd, teulu, addysg, diwylliant a hamdden. Mae Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru i roi sylw dyledus i hawliau a rhwymedigaethau'r Confensiwn wrth wneud penderfyniadau, gan gynnwys penderfyniadau ar ddeddfwriaeth, ffurfio polisi newydd neu adolygu/newid polisi cyfredol.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

7. Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yw rhoi datblygu cynaliadwy wrth wraidd y broses o wneud penderfyniadau. Ei nod yw sicrhau bod camau gweithredu yn diwallu anghenion y presennol, heb gyfaddawdu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain. Mae'n rhoi saith nod llesiant ar gyfer Cymru ar waith. Dim ond unwaith y bydd asesiad o'r effeithiau ar y dyraniadau ar ddatblygu cynaliadwy wedi'u gwneud y dylai penderfyniadau ar bolisïau a dyraniadau cyllideb gael eu gwneud.

Asesiadau o effaith

8. Yn ei lythyr ar 14 Tachwedd 2017 dywedodd y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant wrthym:

> "Mae'r broses Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant wedi'i hymgorffori yn y prosesau o ddatblygu deddfwriaethau, polisïau newydd a rhaglenni Llywodraeth Cymru. Mae'r Asesiadau hyn yn sicrhau bod hawliau plant a phobl ifanc yn elfen ganolog wrth wneud penderfyniadau neu ddatblygu polisïau. Er mai dyletswydd i roi sylw dyledus i hawliau plant sydd gan

> Weinidogion Cymru, yn hytrach na chwblhau Asesiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant, mae cyflwyno'r broses Asesu hon yn sicrhau cysondeb ymarferol ar draws y Llywodraeth."[4]

9. Wrth graffu ar Adroddiad Blynyddol y Comisiynydd Plant ar 18 Hydref, disgrifiodd y Comisiynydd ansawdd yr Asesiadau o Effaith ar Hawliau Plant a gynhaliwyd hyd yma fel 'amrywiol'.[5] Felly, rydym yn croesawu'r gwaith sydd ar y gweill rhwng Llywodraeth Cymru a rhanddeiliaid allweddol i ddatblygu a threialu'r defnydd o dempled symlach ar gyfer Asesiadau o Effaith ar Hawliau Plant.

10. Yn y llythyr ar 14 Hydref nododd y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant fod Llywodraeth Cymru yn ystyried a oes lle i symleiddio'r prosesau asesu effaith, er mwyn sicrhau bod eu hansawdd yn cael eu gwella a'u bod wedi'u hintegreiddio â chyfeiriad sylweddol Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Pan holwyd Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol pam nad oedd Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19 wedi bod yn destun Asesiad o Effaith ar Hawliau Plant, dywedodd:

> "It could always be argued that you need more assessments than one. I know there is an honest disagreement here about those people that would like to see a CRIA undertaken on the budget as opposed to the integrated approach that we have taken. [...] 'Prosperity for All' was a deliberate approach to the whole policy approach, and the budget has to be aligned in a properly integrated, whole-Government way. I expect we'll continue to get asked this sort of question, but this is the approach the Government is taking."[6]

EIN BARN NI

O gofio mai dyrannu adnoddau yw un o'r penderfyniadau mwyaf arwyddocaol sy'n effeithio ar hawliau plant a phobl ifanc, ac o ystyried y dyletswyddau a roddir ar Weinidogion Cymru i gynnal y hawliau hyn, nid ydym yn argyhoeddedig fod asesiad integredig o effaith Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru yn ddigonol. Rydym yn dal i fod heb ein hargyhoeddi hefyd bod alinio asesiadau integredig o effaith gyda nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ar ei ben ei hun yn ddigon i sicrhau bod sylw

[4] Llythyr gan y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, 14 Tachwedd 2017

[5] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraff 351], 18 Hydref 2017

[6] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraff 18], 22 Tachwedd 2017

dyledus yn cael ei roi i hawliau plant, yn enwedig gan nad yw'n cynnwys dyletswydd gyfreithiol benodol o sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Argymhelliad 1. Rydym yn annog Llywodraeth Cymru i gynnal Asesiad o Effaith ar Hawliau Plant ar ei Chyllideb Ddrafft fel mater o drefn. Nid oes dim i atal Gweinidogion Cymru rhag defnyddio Asesiad o'r fath i lywio asesiad integredig ehangach o effaith. Rydym yn poeni heb Asesiad o Effaith ar Hawliau Plant y gallai adnoddau, i gefnogi hawliau plant a phobl ifanc, ar y gorau fod yn anodd eu nodi. Ar y gwaethaf, gallai diffyg Asesiad arwain at Lywodraeth Cymru yn rhoi sylw annigonol i hawliau plant a phobl ifanc mewn penderfyniadau ariannol pwysig.

02. Addysg

Mae'r Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2018-19 yn cynnwys dyraniad o £1.466 biliwn o adnoddau (refeniw) a chyfalaf o £168 miliwn o fewn y Terfyn Gwariant Adrannol Addysg. Dyma'r trydydd dyraniad mwyaf o fewn y Gyllideb Ddrafft gyffredinol, y tu ôl i Iechyd, Llesiant a Chwaraeon a Llywodraeth Leol, yn y drefn honno.

Cyflwyno gwybodaeth: y llinell sylfaen ddiwygiedig

11. Fel gyda blynyddoedd blaenorol, mae Llywodraeth Cymru wedi cyfrifo llinell sylfaen ddiwygiedig yn bennaf i gymharu'r dyraniadau ar gyfer 2018-19 gyda hwy (yn hytrach na chanolbwyntio ar y Gyllideb Atodol ddiweddaraf ar gyfer y flwyddyn ariannol flaenorol). Mae Llywodraeth Cymru yn nodi ei bod wedi tynnu unrhyw ddyraniadau 'untro' neu symudiadau parhaol rhwng y prif grwpiau gwariant i gyrraedd y llinell sylfaen ddiwygiedig er mwyn galluogi'r hyn y mae'n ei ddiffinio fel 'cymhariaeth tebyg am debyg'.

12. Yr effaith yw bod llinell sylfaen adnoddau y Terfyn Gwariant Adrannol Addysg a Sgiliau yn £40.736 miliwn yn is nag yng Nghyllideb Atodol Gyntaf 2017-18 (a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2017). Mae hyn yn bennaf oherwydd tynnu'r dyraniadau 2017-18 a ganlyn o'r llinell sylfaen, a ystyrir fel rhai 'untro' gan Lywodraeth Cymru:

- y £25 miliwn ychwanegol i'r sector addysg uwch,
- y £5 miliwn ychwanegol a ddyrennir i'r sector addysg bellach, a'r
- £5 miliwn ychwanegol ar gyfer hyrwyddo'r Gymraeg.

13. Fodd bynnag, yn 2018-19, mae Llywodraeth Cymru yn ailadrodd y cyllid 2017-18 ychwanegol 'untro' o £5 miliwn ar gyfer addysg bellach, ac yn darparu £15 miliwn ar gyfer addysg uwch. Mae hyn yn creu dau ddull gwahanol o ystyried y newid yn y gyllideb yn 2018-19, er enghraifft:

Maes	Cyllid 2018-19 o'i gymharu â'r llinell sylfaen ddiwygiedig	Cyllid 2018-19 o'i gymharu â chyllid gwirioneddol 2017-18
Addysg bellach (gweithredu addysg ôl-16)	Yn codi £4,565,000	Yn gostwng £440,000
CCAUC i'w dosbarthu i brifysgolion	Yn codi £29,128,000	Yn codi £4,133,000

EIN BARN NI

Rydym yn cydnabod bod Llywodraeth Cymru, er budd cymariaethau tebyg am debyg, yn ailgyfrifo'r gyllideb sylfaenol i gael gwared ar unrhyw wariant annodweddiadol, untro gwirioneddol a wnaed yn y flwyddyn ariannol flaenorol. Fodd bynnag, credwn fod diffyg tryloywder a rhesymeg a gaiff ei deall yn glir ar gyfer cyfrifiadau diwygiedig 2017-18. Yn ymarferol, nid yw'r £15 miliwn ar gyfer addysg uwch, y £5 miliwn ar gyfer addysg bellach a'r £5 miliwn ar gyfer y Gymraeg yn golygu cyllid 'ychwanegol' yn 2018-19. Gan nad yw'r arian sydd ar gael i'r sectorau hyn yn cynyddu gan y symiau hyn, nid ydym yn credu ei fod yn briodol cyflwyno'r ffigurau fel hyn. At hynny, credwn y gallai hyn arwain at amheuaeth ynghylch hygrededd y ffordd y mae Llywodraeth Cymru yn cyflwyno ei gwybodaeth am y gyllideb.

Argymhelliad 2. Mewn cylchoedd pennu'r gyllideb yn y dyfodol, rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i sicrhau'r canlynol:

- dim ond pan fo cyllid, a diben y cyllid hwnnw, wedi'i drosglwyddo i MEG arall, neu os oedd y gwariant yn wirioneddol untro, annodweddiadol ac unigryw i'r flwyddyn honno, y dylai cyllid gael ei dynnu o'r gyllideb sylfaenol at ddibenion cymharu. Er mwyn sicrhau cymariaethau cymharol o un flwyddyn i'r llall, ni ddylai Llywodraeth Cymru dynnu dyraniadau lle byddant yn cael eu hailadrodd y flwyddyn ganlynol;
- bod mwy o dryloywder ynghylch y rhesymau pam mae Llywodraeth Cymru wedi tynnu gwariant penodol o linellau sylfaen at ddibenion cymharol er mwyn osgoi'r potensial o roi argraffiadau camarweiniol ar y newidiadau gwirioneddol mewn cyllidebau.

Cyllid ar gyfer cyllidebau ysgolion

14. Mae Llywodraeth Cymru yn dweud ei bod wedi 'diogelu' cyllidebau ysgol gyda chyllid o £62 miliwn ar gyfer awdurdodau lleol yn y Cyfanswm Cyllid Allanol heb ei neilltuo.[7] Y Cyfanswm Cyllid Allanol yw swm y Grant Cynnal Refeniw a chyfraddau annomestig wedi'u hailddosbarthu. Fodd bynnag, yn ei thystiolaeth i'r Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau ar 25 Hydref 2017, holodd CLlLC sut y cyfrifwyd y £62 miliwn, o ystyried bod yr Asesiad o Wariant Safonol ar gyfer

[7] Llywodraeth Cymru, Cyllideb Ddrafft 2018-19 – Cynigion amlinellol – Cyllideb Newydd i Gymru, 3 Hydref 2017, paragraffau 4.49-4.50 a Datganiad llafar gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a Llywodraeth Leol, Mark Drakeford AC, 3 Hydref 2017

gwasanaethau ysgol yn y Setliad Llywodraeth Leol Dros Dro ar gyfer 2018-19 ond yn codi gan £35 miliwn.[8]

15. Wedi hynny, ysgrifennodd Alun Davies, Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus, at y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau ar 13 Tachwedd i roi eglurhad.[9] Dangosodd y llythyr hwn ddau beth:

- Yn gyntaf, bod y £62 miliwn yn cynrychioli'r newid yn y gyfran a gyllidir gan Lywodraeth Cymru o'r arian sydd ar gael i lywodraeth leol, y bwriedir ei wario ar ysgolion, sef y dyraniad Grant Cynnal Refeniw ynghyd ag elfen ailddosbarthu Ardrethi Annomestig ('Cyllid Allanol Cyfunol'), yn hytrach na chyfanswm yr Asesiad o Wariant Safonol, sydd hefyd yn cynnwys y refeniw yr amcangyfrifir a godir gan awdurdodau lleol o'r dreth gyngor.
- Yn ail, nad y £62 miliwn 'ychwanegol' yw'r gwahaniaeth rhwng yr hyn a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2017-18 a'r hyn y bydd bellach yn ei ddarparu yn 2018-19, ond y gwahaniaeth rhwng cyfrifiad gwreiddiol Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19 a'r swm terfynol a ddyrannwyd.

16. Yn seiliedig ar lythyr Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus at y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, byddai'r cyfrifiad gwreiddiol ar gyfer cyllideb 2018-19 ar gyfer elfen ysgolion Cyfanswm Cyllid Allanol wedi arwain at ostyngiad o £60.3 miliwn o'i gymharu â 2017-18, tra bod y £61.8 miliwn 'ychwanegol' yn arwain at gynnydd o £1.5 miliwn.

EIN BARN NI

Rydym yn pryderu ynghylch y diffyg tryloywder mewn perthynas â'r cyllid y mae Llywodraeth Cymru wedi'i ddyrannu o fewn y Cyfanswm Cyllid Allanol i ddiogelu cyllidebau ysgolion. Er ein bod yn croesawu camau Llywodraeth Cymru i ddiogelu cyllidebau ysgolion o'r hyn a allai fod wedi bod yn ostyngiad niweidiol yn yr arian sydd ar gael gan awdurdodau lleol i ariannu ysgolion yn iawn, rydym yn siomedig gyda'r ffordd y mae'r newid mewn cyllid ar gyfer ysgolion wedi'i gyflwyno yn y gyllideb hon. Rydym yn arbennig o bryderus

[8] Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, Cofnod y Trafodion [paragraff 54], 25 Hydref 2017

[9] Llythyr gan Alun Davies AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus, at y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, 13 Tachwedd 2017

ynghylch yr argraff[10] a roddwyd pan gyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei Chyllideb Ddrafft ar gyfer 2018-19 fod £62 miliwn ychwanegol yn cael ei ddarparu i awdurdodau lleol ariannu ysgolion. Mae wedi dod yn amlwg yn ystod y gwaith craffu nad yw hyn yn wir. Mae'r cynnydd yn £1.5 miliwn o £1,554,065,000 i £1,555,581,000. Dim ond yn ystod y broses o graffu ar y Gyllideb Ddrafft y sefydlwyd hyn.

Argymhelliad 3. Rydym yn deall y sefyllfa heriol sy'n wynebu cyllid cyhoeddus a'r pwysau parhaus ar gyllid gwasanaethau lleol, fodd bynnag, ar gyfer cylchoedd pennu cyllideb yn y dyfodol, rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i wneud y canlynol:

- bod yn fwy pendant ynghylch y newidiadau gwirioneddol mewn cyllid a ddarperir ar gyfer ysgolion yn ei phrif gyhoeddiadau;
- gweithio'n agos gyda llywodraeth leol i sicrhau bod yr awdurdodau lleol yn gweithredu'r diogelwch arfaethedig ar gyfer cyllidebau ysgolion gan nad yw'r Cyfanswm Cyllid Allanol yn cael ei neilltuo ac felly nad oes sicrwydd y bydd unrhyw ddiogelwch ar gyfer cyllidebau ysgolion yn y setliad llywodraeth leol yn cyrraedd y rheng flaen mewn ysgolion.

Codi safonau mewn ysgolion

17. Rydym yn croesawu'r £25 miliwn a ddyrannwyd yng Nghyllideb Ddrafft 2018-19 ar gyfer codi safonau mewn ysgolion - yn fwyaf nodedig dysgu proffesiynol athrawon - gan adeiladu ar yr £20 miliwn a ddarparwyd yn 2017-18 a rhan o'r £100 miliwn a addawyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer y diben hwn yn ystod y Pumed Cynulliad. Rydym hefyd yn nodi cadarnhad Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg yn ei llythyr ar 23 Tachwedd ei bod yn bwriadu ariannu'r mentrau a ganlyn fel rhan o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer Codi Safonau mewn Ysgolion:[11]

[10] Gweler, er enghraifft, dystiolaeth CLlLC i'r Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, Cofnod y Trafodion [paragraffau 38-56], 25 Hydref 2018 a BBC Ar-lein, 'Schools' cash rise half what ministers claim, says WLGA', 25 Hydref 2017.

[11] Llythyr gan Kirsty Williams AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg a ddaeth i law 23 Tachwedd 2017.

Menter	Cyllideb fras[12]
Cwricwlwm ac Asesiad	£3.0 miliwn (12%)
Arweinyddiaeth	£3.25 miliwn (13%)
Dysgu Proffesiynol	£13.25 miliwn (53%)
System Hunan-wella	£5.0 miliwn (20%)
Lles	£0.5 miliwn (2%)
Cyfanswm	**£25.0 miliwn (100%)**

18. Rydym hefyd yn nodi bwriad Llywodraeth Cymru i gael £10 miliwn o'r gronfa Trawsnewid Anghenion Dysgu Ychwanegol gwerth £20 miliwn o'r £100 miliwn ar gyfer codi safonau mewn ysgolion yn y Cynulliad hwn.[13] Yn ei llythyr ar 23 Tachwedd nododd Ysgrifennydd y Cabinet fod £3.2 miliwn i gefnogi Trawsnewid ADY wedi'i gynnwys yn y dyraniadau ar gyfer 2018-19 a nodir yn y tabl uchod.

EIN BARN NI

Rydym yn croesawu gwaith Ysgrifennydd y Cabinet i alinio cyllidebau codi safonau mewn ysgolion gyda chynllun gweithredu gwella addysg Llywodraeth Cymru, *Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl* (sef mewn perthynas â: datblygu'r cwricwlwm; arweinyddiaeth a dysgu proffesiynol athrawon; cydraddoldeb a lles; a sefydlu system hunan-wella). Serch hynny, rydym yn pryderu y gallai'r arian hwn ddod yn fanteisiol ar gyfer mentrau polisi nad oes ganddynt gartref cyllideb naturiol fel arall neu ddod yn ffynhonnell ariannu ar gyfer llinellau cyllideb sydd heb ddigon o adnoddau (er enghraifft, mae gan y cwricwlwm, addysgu ac arweinyddiaeth, ac anghenion dysgu ychwanegol, eu llinellau cyllideb eu hunain, ond maent yn tynnu ar gyllid o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer Codi Safonau mewn Ysgolion).

Argymhelliad 4. Er mwyn sicrhau nad yw'r Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer Codi Safonau mewn Ysgolion yn dod yn llinell gyllideb 'amrywiol', rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i wneud y canlynol:

- nodi'n glir sut y mae'n targedu'r £25 miliwn yn strategol yn 2018-19 a'r £100 miliwn ar draws y Pumed Cynulliad;

[12] Mae Ysgrifennydd y Cabinet yn nodi bod y ffigurau hyn yn fras oherwydd disgwylir bod elfen o or-raglennu yn atebol am newidiadau naturiol ac i sicrhau y gwneir y gorau o'r buddsoddiad dros y tymor.

[13] Llythyr gan Alun Davies AC, Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes at y Pwyllgor Cyllid, 8 Mawrth 2017

- pennu targedau clir sy'n rhoi manylion am yr hyn y mae'n gobeithio ei gyflawni o'r buddsoddiad hwn, gydag amserlenni yr un mor glir.

Maint dosbarthiadau babanod

19. Mae Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod £36 miliwn ar gael yn y Cynulliad hwn i ddatblygu addewid Ysgrifennydd y Cabinet i leihau maint dosbarthiadau babanod. Cadarnhaodd Ysgrifennydd y Cabinet, er mai amcan sylfaenol y polisi yw lleihau maint mwyaf dosbarthiadau babanod o 30 i 25, mae'n canolbwyntio ar y dosbarthiadau mwyaf yn gyntaf (dosbarthiadau o 29 a throsodd) a'r rhai sydd â lefelau uchel o gymhwysedd prydau ysgol am ddim. Yn ei llythyr ar 23 Tachwedd nododd Ysgrifennydd y Cabinet fod achosion busnes wedi'u derbyn gan 22 o awdurdodau lleol Cymru ond ni chadarnhaodd yr union nifer o geisiadau a ddaeth i law.

EIN BARN NI

Rydym yn nodi bod y ceisiadau cychwynnol ar gyfer y cyllid grant lleihau maint dosbarthiadau babanod yn amrywio ar draws awdurdodau lleol ac nid bob amser o reidrwydd lle'r oedd y dosbarthiadau â blaenoriaeth. Rydym yn cydnabod bod Llywodraeth Cymru wedi sefydlu meini prawf ar gyfer gwahodd ceisiadau.

Argymhelliad 5. Rydym yn annog Llywodraeth Cymru i fod yn rhagweithiol iawn wrth nodi a thargedu awdurdodau lleol ac ysgolion a fyddai'n elwa fwyaf o'r ymyriad er mwyn blaenoriaethu cyllid a sicrhau cymaint o werth am arian â phosibl. Byddem yn croesawu rhagor o fanylion am yr achosion busnes a gyflwynwyd gan awdurdodau lleol, gan gynnwys faint o ysgolion a dosbarthiadau fydd yn elwa o'r arian hwn.

Cyllideb llywodraethu ysgolion

20. Rydym yn nodi'r gostyngiad sylweddol yn y Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer Llywodraethu Ysgolion, a ostyngodd o £1.124 miliwn yn 2017-18 i £36,000 yn 2018-19. Mae hyn yn ostyngiad o £1.088 miliwn (96.8 y cant) o'r Llinell Wariant yn y Gyllideb. Er ein bod yn cydnabod y penderfyniadau heriol sy'n wynebu Ysgrifennydd y Cabinet yn y sefyllfa economaidd bresennol, rydym hefyd yn ymwybodol o bwysigrwydd hanfodol llywodraethu da ar gyfer darparu addysg o ansawdd uchel mewn ysgolion.

21. Rydym yn nodi sylwadau Ysgrifennydd y Cabinet, ar ôl ystyried y cymorth llywodraethu sydd ar gael i ysgolion, ei bod wedi sefydlu bod ystod o wasanaethau yn bodoli, gan gynnwys y rhai a ddarperir gan awdurdodau lleol a chonsortia

rhanbarthol. Nododd ymhellach fod gwerthusiad blaenorol o Lywodraethwyr Cymru – sy'n derbyn cyllid o'r llinell gyllideb hon – wedi dangos nad oedd o reidrwyd y pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer y sawl sy'n chwilio am gymorth; ac fel y cyfryw, dywedodd ei bod yn addasu ei Chyllideb Ddrafft i fynd i'r afael â'r hyn a oedd yn ymddangos fel ffynhonnell o ddyblygu yn y system.

22. Nodwn hefyd barodrwydd Ysgrifennydd y Cabinet i ystyried a fyddai opsiynau i'r gwasanaeth addysg esgobaethol ddarparu rhywfaint o gymorth i lywodraethwyr, lle y bo'n briodol.[14]

23. Yn ei llythyr ar 23 Tachwedd, dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet:

> "Nid yw Llywodraethwyr Cymru wedi ymdrin â rhai o'r argymhellion a ddeilliodd o adolygiad o'u gweithgareddau a'u gwasanaethau yn 2014/15. Nid oes llawer wedi'i gyflawni o ran alinio rôl y swyddog datblygu â'r consortia, ac ychydig iawn o gynnydd a wnaed gan Lywodraethwyr Cymru o ran cael incwm ychwanegol wrth bartneriaid eraill neu drwy weithgareddau codi arian [...] mae'r rhan fwyaf o lywodraethwyr ysgol yn parhau i gael cymorth gan eu hawdurdodau lleol a'u consortia."[15]

24. Aeth ymlaen i nodi y byddai ei hadran yn gweithio gyda chonsortia i liniaru colled bosibl Llywodraethwyr Cymru ond bod yr adborth a gafwyd gan gonsortia hyd yma yn awgrymu na ragwelwyd unrhyw broblemau arwyddocaol oherwydd y golled bosibl

EIN BARN NI

Rydym yn nodi gostyngiad sylweddol y Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer Llywodraethu Ysgolion o £1.124 miliwn i £36,000. Rydym yn cydnabod y penderfyniadau anodd sy'n wynebu Llywodraeth Cymru o fewn y sefyllfa economaidd bresennol ond yn gofyn am sicrwydd pellach gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg y bydd cymorth effeithiol i lywodraethwyr ar gael er gwaethaf y toriad sylweddol yn y llinell wariant hon yn y gyllideb.

Argymhelliad 6. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i adolygu effaith unrhyw newidiadau i'r trefniadau cefnogi ar gyfer llywodraethwyr yng Nghymru.

---

[14] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraff 148], 16 Tachwedd 2017

[15] Llythyr gan Kirsty Williams AC, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, 23 Tachwedd 2017

Grant Gwella Addysg

25. Roedd papur Ysgrifennydd y Cabinet yn egluro'r canlynol:

- Byddai'r Grant Gwella Addysg, a oedd yn werth £133 miliwn yn 2017-18, yn gostwng gan £2 filiwn ym mhob un o'r blynyddoedd ariannol 2018-19 a 2019-20.
- Byddai £13.145 miliwn yn cael ei drosglwyddo i'r Grant Cynnal Refeniw yn 2018-19 fel rhan o resymoli grantiau awdurdodau lleol ar draws y llywodraeth a throsglwyddir £9.093 miliwn arall yn 2019-20.
- Byddai cyllid i gefnogi dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a dysgwyr Lleiafrifoedd Ethnig - testun ein hymchwiliad i'r Grant Gwella Addysg yn gynharach eleni (cyhoeddwyd yr adroddiad ym mis Chwefror 2017) - yn ffurfio elfen y Grant Gwella Addysg sy'n trosglwyddo i'r Grant Cynnal Refeniw.

26. Roeddem yn falch o gael cadarnhad yn llythyr Ysgrifennydd y Cabinet ar 23 Tachwedd nad oedd wedi gwneud penderfyniad cadarn ynghylch a fyddai arian i gefnogi dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a dysgwyr Lleiafrifoedd Ethnig yn ffurfio elfen y Grant Gwella Addysg sy'n cael ei drosglwyddo i'r Grant Cynnal Refeniw. Rydym yn ailadrodd ein hargymhelliad yn ein hadroddiad ym mis Chwefror 2017 y dylai'r trefniadau gwerthuso a monitro gael eu cryfhau a dylid ystyried sut y gellid defnyddio'r Grant Gwella Addysg yn well er budd y grwpiau hyn o ddysgwyr.

EIN BARN NI

Byddem yn siomedig pe bai Llywodraeth Cymru yn penderfynu dad-neilltuo cyllid i gefnogi dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a dysgwyr Lleiafrifoedd Ethnig ymhellach pan ddangosodd ein hymchwiliad polisi yn gynharach eleni fod angen monitro a gwerthuso llawer mwy o ran sut y mae'r arian yn y Grant Gwella Addysg yn effeithio ar y grwpiau hyn o ddysgwyr. Croesawyd penderfyniad Ysgrifennydd y Cabinet yn gynharach eleni, mewn ymateb i'n hargymhelliad, i sefydlu 'fframwaith canlyniadau cryfach' ar gyfer y Grant Gwella Addysg.[16] Fodd bynnag, pe bai'r elfen o'r Grant Gwella Addysg i gefnogi dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a dysgwyr Lleiafrifoedd Ethnig, yr oedd y Pwyllgor yn pryderu fwyaf amdani yn ei ymchwiliad,

[16] Y Grant Gwella Addysg: Plant Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a Phlant Lleiafrifoedd Ethnig: Ymateb Llywodraeth Cymru, Mawrth 2017

yn cael ei rhoi i'r Grant Cynnal Refeniw, ni fydd y fframwaith deilliannau newydd yn effeithio ar y grwpiau hyn o ddysgwyr.

Argymhelliad 7. Ar sail y dystiolaeth a ddarperir yn ein Grant Gwella Addysg: Adroddiad ar Blant Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a Phlant Lleiafrifoedd Ethnig (Chwefror 2017), rydym yn annog Ysgrifennydd y Cabinet i gadw arian i gefnogi dysgwyr Sipsiwn, Roma a Theithwyr, a dysgwyr Lleiafrifoedd Ethnig fel rhan o'r Grant Gwella Addysg.

Grant Datblygu Disgyblion

27. Rydym yn croesawu pwyslais parhaus Llywodraeth Cymru ar fynd i'r afael â'r bwlch amddifadedd/cyrhaeddiad a gwella canlyniadau addysgol ymhlith disgyblion dan anfantais, gan gynnal y gyllideb gyfredol o £94 miliwn ar gyfer y Grant Datblygu Disgyblion yn 2018-19. Credwn y dylai prif ddiben y gyllideb addysg fod yn cefnogi'r holl ddisgyblion i gyrraedd eu llawn botensial.

28. Fodd bynnag, ar ôl cynnydd o un flwyddyn i'r llall wrth gau'r bwlch cyrhaeddiad rhwng disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim a'r rhai nad ydynt yn gymwys, mae data dros dro yn dangos y bwlch yn ehangu yn 2017. Croesawyd sicrwydd Ysgrifennydd y Cabinet mewn tystiolaeth lafar ar 16 Tachwedd fod swyddogion Llywodraeth Cymru yn cynnal 'adolygiad manwl' o'r rhesymau dros y gostyngiad mewn cyrhaeddiad yn 2017.[17] Edrychwn ymlaen at archwilio hyn yn fanylach fel rhan o'n hymchwiliad i gyllid wedi'i dargedu i wella canlyniadau addysgol.

EIN BARN NI

Edrychwn ymlaen at graffu ar sut y mae Llywodraeth Cymru yn targedu cyllid i hybu canlyniadau addysgol disgyblion sydd mewn perygl o dangyflawni yn ein hymchwiliad arfaethedig. Rydym yn nodi'r duedd bryderus yn 2017 o ddirywiad mewn cyrhaeddiad TGAU, yn enwedig ymhlith disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim, yn dilyn patrwm hirdymor fel arall o gyrhaeddiad cynyddol a chulhau'r bwlch cyrhaeddiad. Er ein bod yn cefnogi'r egwyddorion sy'n sail i'r Grant Datblygu Disgyblion, rhaid i Lywodraeth Cymru sicrhau bod y Grant yn sicrhau gwerth am arian a'r defnydd gorau posibl o adnoddau addysg. Felly, rydym yn croesawu'r adolygiad y mae Llywodraeth Cymru yn ei gynnal i ymchwilio i'r rhesymau a'r ffactorau y tu ôl i'r tueddiadau siomedig yng nghanlyniadau TGAU 2017.

[17] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraff 178], 16 Tachwedd 2017

Argymhelliad 8. Er mwyn llywio ein hymchwiliad arfaethedig i gyllid wedi'i dargedu i wella canlyniadau addysgol, gofynnwn i Lywodraeth Cymru rannu copi o adroddiad yr adolygiad a'r camau sy'n deillio o hynny.

Addysg Bellach

29. Nodwn fod y cyllid ar gyfer y sector addysg bellach yn gostwng ychydig (gan £440,000) yn 2018-19 o'i gymharu â 2017-18 (0.1 y cant o gyfanswm y gyllideb). Nodwn ymhellach fod cadw'n agos at lefel 2017-18 o ganlyniad i Lywodraeth Cymru yn darparu £5 miliwn ychwanegol eto i'r sector i reoli cyflogau cyffredinol a phwysau cysylltiedig. Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet wrthym fod y cyllid o £5 miliwn ym mhob un o flynyddoedd ariannol 2017-18 a 2018-19 wedi'i fwriadu i ddarparu sefydlogrwydd ar ôl cyfnod o ostyngiadau ers 2013-14.

30. Cydnabu Llywodraeth Cymru yn ein sesiwn graffu ar y gyllideb ar 16 Tachwedd, ac yn ein sesiwn graffu gyffredinol ar addysg bellach ac addysg uwch ar 18 Hydref, fod y pwysau ariannol parhaus ar y sector addysg bellach wedi dod ynghyd â:

- gostyngiad mewn staff cyfwerth ag amser llawn (gostyngiad o 17 y cant, o 9,330 yn 2012-13 i 7,755 yn 2015-16);[18]
- gostyngiad yn nifer y dysgwyr rhan-amser a'r dysgwyr sy'n oedolion (gan ostwng mwy na 50 y cant, o 31,000 yn 2012-13 i 15,000 yn 2015-16).[19]

31. Soniodd Ysgrifennydd y Cabinet wrthym am nifer o fentrau sydd ar y gweill i fynd i'r afael â'r duedd hon ac y byddai Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi cynlluniau newydd maes o law i wella'r cyfranogiad mewn addysg oedolion.[20]

EIN BARN NI

Rydym yn croesawu ymdrechion Llywodraeth Cymru i sefydlogi cyllid addysg bellach yn ystod y blynyddoedd diwethaf yn dilyn cyfnod o ostwng cyllidebau ar gyfer y sector. Er ein bod o'r farn y dylai'r £5 miliwn rheolaidd yn 2018-19 a 2019-20 helpu'r sector i reoli pwysau ariannu, rydym yn pryderu o hyd na fydd yn ddigonol i alluogi colegau i unioni'r gostyngiad yn nifer y staff na gwrthdroi'r gostyngiad mewn addysg rhan-amser ac addysg oedolion. Rydym yn croesawu cydnabyddiaeth

---

[18] Stats Cymru, Nifer y staff cyfwerth ag amser llawn mewn Sefydliadau Addysg Bellach yn ôl sefydliad, 9 Mai 2017

[19] Stats Cymru, Dysgwyr mewn dysgu cymunedol a ddarperir gan awdurdod lleol yn ôl grŵp oedran a rhyw, Mai 2017

[20] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraff 222], 16 Tachwedd 2017

Llywodraeth Cymru o'r angen i fynd i'r afael â'r mater hwn fel mater o flaenoriaeth os yw Cymru am gael system addysg a hyfforddiant dysgu gydol oes wirioneddol.

Argymhelliad 9. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i gyhoeddi'r strategaeth i gynyddu cyfranogiad mewn addysg oedolion yn y dyfodol agos.

Addysg uwch a chymorth i fyfyrwyr

32. Nodwn fod cyfanswm yr incwm ar gyfer y sector addysg uwch yng Nghymru wedi cynyddu oddeutu £270 miliwn rhwng 2010-11 a 2015-16. Mae hyn yn cynnwys cyllid grant i sefydliadau addysg uwch - drwy Gyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (CCAUC) - ac incwm o ffioedd dysgu myfyrwyr, sy'n cyfrif am y rhan fwyaf o incwm sefydliadau addysg uwch.

33. Ar 18 Hydref 2017, cyn mynd i'r Pwyllgor ar gyfer gwaith craffu cyffredinol ar addysg bellach ac addysg uwch, cyhoeddodd Kirsty Williams ddatganiad ysgrifenedig yn nodi y byddai'r ffioedd dysgu uchaf yn cael eu rhewi yng Nghymru ar £9,000. Roedd Ysgrifennydd y Cabinet wedi cyhoeddi o'r blaen (ym mis Gorffennaf 2017) y byddai ffioedd yn codi gyda chwyddiant am dair blwyddyn academaidd, yn dechrau gyda 2018/19.

34. Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet wrthym y byddai Llywodraeth Cymru yn darparu £10 miliwn ychwanegol i CCAUC i wrthbwyso colled sefydliadau addysg uwch yng Nghymru o incwm yn sgil rhewi'r ffioedd dysgu. Roedd llythyr dilynol at y Pwyllgor, dyddiedig 31 Hydref, yn darparu rhai manylion am sut y cyfrifwyd y £10 miliwn hwnnw, er yn y sesiwn graffu ar y gyllideb ar 16 Tachwedd dywedodd nad oedd penderfyniad wedi'i wneud o hyd am y flwyddyn ariannol y byddai'n cael ei ariannu ohoni. Nododd Ysgrifennydd y Cabinet yn ei llythyr ar 23 Tachwedd nad oedd unrhyw wybodaeth bellach ar gael ar hyn o bryd ond y byddai diweddariad yn cael ei ddarparu inni unwaith y cynhaliwyd trafodaethau gydag Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid. Ar 29 Tachwedd, cadarnhaodd gohebiaeth gan swyddogion Llywodraeth Cymru y byddai'r £10 miliwn yn cael ei dyrannu fel rhan o'r Gyllideb Derfynol ar gyfer 2018-19.

EIN BARN NI

Tra'n cydnabod yr her o reoli marchnad addysg uwch hydraidd, mae'n parhau i fod yn aneglur inni sut y mae Llywodraeth Cymru yn ariannu'r £10 miliwn y mae wedi'i addo i wneud iawn i brifysgolion am ei phenderfyniad i beidio â bwrw ymlaen â'i bwriad i gynyddu'r ffioedd dysgu mwyaf o 2018 -19 yn unol â chwyddiant.

Argymhelliad 10. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu rhagor o fanylion am ffynhonnell yr arian hwn a'r gwaith cynllunio ariannol sy'n sail i'r penderfyniad hwn fel mater o flaenoriaeth.

Cyllid cyfalaf: Ysgolion yr 21ain Ganrif

35. Rydym yn croesawu cynnydd Llywodraeth Cymru o £67 miliwn yn y gyllideb Cyfalaf Addysg (o £101 miliwn yn 2017-18 i £168 miliwn yn 2018-19) i ehangu'r rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif. Rydym yn nodi bod Band A o'r rhaglen i ddod i ben ym mis Mawrth 2019, gyda Band B wedi'i drefnu i ddechrau ym mis Ebrill 2019. Nodwn ymhellach ymrwymiad Ysgrifennydd y Cabinet i gefnogi pob prosiect a gyflwynir gan awdurdodau lleol a sefydliadau addysg bellach, yn amodol ar gymeradwyo achosion busnes.

EIN BARN NI

Rydym yn croesawu'r gwaith a wnaed hyd yma ar Raglen Gyfalaf Ysgolion yr 21ain Ganrif. Rydym hefyd yn croesawu ymrwymiad Ysgrifennydd y Cabinet i gefnogi pob prosiect a gynigir gan awdurdodau lleol, yn ddarostyngedig i drefniadau cynllunio a gweithdrefnau trefnu statudol ysgolion, ac i ddarparu hyblygrwydd i brosiectau Band A na ellir eu cwblhau erbyn mis Mawrth 2019.

03. Iechyd, Llesiant a Chwaraeon

Dyrennir dros hanner Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2018-19 i'r Prif Grŵp Gwariant Iechyd, Llesiant a Chwaraeon. Serch hynny, mae diffyg manylion am lefel yr adnoddau a ddyrennir i blant a phobl ifanc o fewn y MEG. Yn y bennod hon, rydym yn amlinellu ein barn ar y dyraniadau a wneir i brif feysydd gwariant y GIG fel maent ymwneud â phlant a phobl ifanc.

Cyflwyno gwybodaeth

36. Rydym yn cydnabod bod gwariant ar blant a phobl ifanc yn digwydd ar draws ystod o gyllidebau o fewn y MEG Iechyd, Llesiant a Chwaraeon. Fodd bynnag, mae diffyg manylder yng Nghyllideb Ddrafft 2018-19 am lefel yr adnoddau a ddyrennir i blant a phobl ifanc o fewn y MEG. Gyda darpariaeth gwasanaethau'r GIG mewn perthynas â phlant, cyflyrau meddygol plant ac iechyd cyffredinol plant yn cael ei ariannu'n bennaf drwy ddyraniadau refeniw blynyddol i'r Byrddau Iechyd, a chyda gwariant arfaethedig ddim yn cael ei nodi'n rheolaidd yn ôl categori oedran, mae ein gallu i graffu ar y Gyllideb Ddrafft fel y mae'n ymwneud â phlant a phobl ifanc yn her flynyddol.

37. Nid yw'r adnoddau yr oeddem wedi gobeithio y byddent o gymorth inni yn y dyfodol wrth olrhain dyraniadau cyllideb ar gyfer plant a phobl ifanc - gan gynnwys Asesiad o Effaith ar Hawliau Plant a'r Cynllun Iechyd Plant arfaethedig - wedi dod i'r amlwg. Er bod Llywodraeth Cymru wedi cwblhau asesiad o effaith integredig mewn perthynas â'i Chyllideb Ddrafft, ni chynhaliwyd Asesiad penodol o Effaith ar Hawliau Plant ar gyfer y MEG Iechyd, Llesiant a Chwaraeon. Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol wrthym y byddai'n rhaid i sefydliadau'r GIG gynnal Asesiadau o Effaith ar Hawliau Plant wrth ddatblygu eu cynlluniau tymor canolig gan ystyried y buddsoddiad ychwanegol a ddarparwyd yng nghyllideb 2018-19.[21] Dywedodd wrthym hefyd ar 16 Tachwedd y byddai cynigion ar gyfer y Cynllun Iechyd Plant bellach yn cael eu cyfuno i'w ddull cyffredinol o waith y GIG yng Nghymru yn y dyfodol, yn enwedig ei ymateb i'r Adolygiad Seneddol, y dylem ei ddisgwyl yn gynnar yn 2018.[22]

---

[21] Llywodraeth Cymru, MEG Iechyd, Llesiant a Chwaraeon, Tachwedd 2017, tudalen 2

[22] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraff 22], 16 Tachwedd 2017

EIN BARN NI

Mae diffyg canolbwyntio ar blant wrth baratoi'r MEG hwn o bryder mawr inni, yn yr un modd ag y mae diffyg tryloywder mewn perthynas â dyrannu adnoddau i blant a phobl ifanc. O gofio bod dros hanner cyllideb gyfan Llywodraeth Cymru yn cael ei dyrannu yn y MEG hwn, nid ydym yn argyhoeddedig bod gadael Asesiadau o Effaith ar Hawliau Plant i sefydliadau'r GIG fel rhan o'u cynlluniau tymor canolig wedi'u hintegreiddio yn ddigonol.

Argymhelliad 11.

- Ar gyfer y flwyddyn ariannol hon, rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i fonitro'n agos gynhyrchiad y Byrddau Iechyd o'r Asesiadau disgwyliedig o Effaith ar Hawliau Plant a'u dwyn i gyfrif am eu darparu.
- Ar gyfer blynyddoedd ariannol yn y dyfodol, rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i:
  - gynnal ei Hasesiadau o Effaith ar Hawliau Plant ei hun mewn perthynas â'r Gyllideb Ddrafft (gweler argymhelliad 1);
  - cyflwyno'n gliriach yn nogfennaeth y Gyllideb Ddrafft sut y mae adnoddau ar gyfer plant a phobl ifanc yn cael eu dyrannu.
- Drwy fabwysiadu dull mwy integredig o'i strategaeth yn y dyfodol, rydym yn annog Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol i sicrhau bod adnoddau sy'n ymwneud â phlant a phobl ifanc yn cael eu cyflwyno'n glir fel y gallwn fonitro eu fforddiadwyedd, i ba raddau y maent yn cael eu blaenoriaethu, a'u gwerth am arian.

Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS)

38. Rydym yn croesawu cadarnhad Ysgrifennydd y Cabinet bod y Gyllideb Ddrafft, yn unol â chytundeb y gyllideb gyda Plaid Cymru (a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2017), yn cynnwys cynnydd o £20 miliwn yn y dyraniad iechyd meddwl a neilltuir, gan ddod â'r cyfanswm i bron £650 miliwn ar gyfer 2018-19. Rydym hefyd yn croesawu'r cadarnhad y bydd yr £20 miliwn ychwanegol hwn yn digwydd eto yn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2019-20.

39. Dywed Llywodraeth Cymru ei bod wedi cynyddu'r ffens derfyn iechyd meddwl yn ystod y blynyddoedd diwethaf i gydnabod y galw cynyddol am wasanaethau. Mewn meysydd sydd o ddiddordeb uniongyrchol i'n cylch gwaith, mae hyn wedi

cynnwys cyllid ychwanegol ar gyfer CAMHS, gwasanaethau amenedigol cymunedol a therapïau seicolegol.

40. Ategodd Ysgrifennydd y Cabinet y disgwylir i Fyrddau Iechyd, o fewn y ffens derfyn iechyd meddwl, asesu anghenion iechyd meddwl a lles eu poblogaethau. Nid yw Llywodraeth Cymru yn pennu'r gyfran o arian refeniw cyffredinol y GIG y dylai Byrddau Iechyd ei wario ar wahanol agweddau ar iechyd meddwl, gan gynnwys CAMHS - gadewir hyn i Fyrddau Iechyd ei farnu yn unol â'u hasesiad o anghenion a blaenoriaethau.

EIN BARN NI

Fel Pwyllgor, rydym yn cymryd diddordeb brwd a gweithredol mewn mynediad at - ac ansawdd - gwasanaethau CAMHS. Er ein bod yn croesawu'r diogelwch ar gyfer gwasanaethau iechyd meddwl yn y MEG hwn, rydym yn pryderu nad oes diogelwch i CAMHS ynddo'i hun ac nad yw'n glir a yw'r ffens derfyn iechyd meddwl yn arwain at y lefel gywir o ddarpariaeth gwasanaeth ar gyfer plant a phobl ifanc.

Argymhelliad 12. Rydym yn croesawu'r cyllid rheolaidd ar gyfer CAMHS a gyhoeddwyd yn 2016-17, a'r manylion am y meysydd penodol y bwriedir eu hariannu. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i roi eglurder ar y canlynol:

- cyfran y cyllid CAMHS ychwanegol rheolaidd a ddyrennir i bob Bwrdd Iechyd yn 2018-19 a 2019-20;
- disgwyliadau Llywodraeth Cymru ynghylch meysydd CAMHS y dylid gwario'r cyllid hwnnw arnynt;
- y canlyniadau disgwyliedig ar gyfer y gwariant hwnnw a'r dulliau a ddefnyddir i'w monitro.

Fel rhan o'n hymchwiliad cyfredol i iechyd emosiynol ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc, byddwn yn archwilio gwariant y Byrddau Iechyd ar CAMHS gyda'r bwriad o adolygu'r gwariant ar blant a phobl ifanc o'i gymharu ag oedolion. Byddwn hefyd yn ystyried y canlyniadau sy'n cael eu sicrhau yn sgil y gwariant cyffredinol ar CAMHS.

Plant anabl

41. Rhestrodd y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant yr enghreifftiau a ganlyn o arian a ddyrennir drwy Grant y Trydydd Sector ar gyfer plant anabl, a'u teuluoedd a'u gofalwyr:

- £930,000 drwy Anabledd Dysgu Cymru;
- £670,000 drwy Gofalwyr Cymru;
- £400,000 drwy Fforwm Rhieni a Gofalwyr Cymru Gyfan.[23]

42. Nododd hefyd fod yr hen Gronfa Gofal Canolraddol, a drawsnewidiwyd yn Gronfa Gofal Integredig yn 2017-18 i roi arian y tu hwnt i bobl hŷn yn unig, yn cynnwys £16 miliwn (o gyfanswm o £60 miliwn) i gefnogi grwpiau ychwanegol fel y rhai hynny gydag anableddau, awtistiaeth a phlant ag anghenion cymhleth.[24]

EIN BARN NI

Rydym yn croesawu'r ystod o arian sydd ar gael i blant anabl yn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2018-19. Fodd bynnag, rydym yn dal i bryderu y gallai symud i ffwrdd o'r ffocws blaenorol ar 'blant mewn angen' i 'ffocws ar bobl' ehangach, gyffredinol beryglu'r flaenoriaeth gymharol a roddir ar blant anabl yn nyraniadau'r Gyllideb Ddrafft.

Argymhelliad 13. Rydym yn annog Llywodraeth Cymru i fonitro cymorth i blant anabl yn agos a sicrhau bod penderfyniadau ynghylch adnoddau yn rhoi blaenoriaeth iddynt.

Gwasanaethau newyddenedigol

43. Roedd gan ein Pwyllgor rhagflaenol ddiddordeb mawr yn y ddarpariaeth o wasanaethau newyddenedigol. Cododd tystiolaeth ar y pwnc hwn hefyd fel rhan o'n hymchwiliad i wasanaethau iechyd meddwl amenedigol yn gynharach eleni. Er y buddsoddwyd yn yr adeiladau sy'n gartref i unedau newyddenedigol ledled Cymru, yn ôl Adroddiad Blynyddol 2016 y Rhwydwaith Newyddenedigol (a gyhoeddwyd ym mis Medi 2017), mae risgiau lefel uchel yn parhau o ran y gweithlu newyddenedigol a'i gapasiti.

EIN BARN NI

Er ein bod yn croesawu'r buddsoddiad cyfalaf sylweddol yn y ddarpariaeth o wasanaethau newyddenedigol yng Nghymru, rydym yn pryderu nad yw *Trydydd argraffiad Safonau Newyddenedigol Cymru Gyfan* - a ddylai fod

[23] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraff 34], 16 Tachwedd 2017

[24] Ibid

wedi'u gweithredu yn 2017 - wedi'u cyhoeddi eto. Mae hyn er gwaethaf y ffaith bod y Grŵp Llywio wedi'u cymeradwyo ym mis Chwefror 2017 a Phwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru ym mis Mawrth 2017.

Argymhelliad 14. Dylai safonau sbarduno'r dyraniad o adnoddau - gan gynnwys cyllidebau - ac rydym yn annog Llywodraeth Cymru i gyhoeddi'r argraffiad diweddaraf fel mater o frys er mwyn gallu darparu gwasanaethau newyddenedigol cynaliadwy, o ansawdd uchel gyda digon o staff ledled Cymru.

Nyrsys ysgol

44. Mae rôl nyrsys ysgol yn yr agenda gyhoeddus ac iechyd ataliol yn allweddol ac yn cael ei gydnabod gan ddatblygiad diweddar y fframwaith nyrsys ysgol.

EIN BARN NI

Argymhelliad 15. Byddem yn croesawu rhagor o fanylion yng Nghyllidebau Drafft Llywodraeth Cymru ynghylch yr adnoddau a ddyrennir i ddarparu nyrsys ysgol, yn unol â'r fframwaith, ledled Cymru. Bydd hyn yn ein galluogi i fonitro fforddiadwyedd y gwasanaeth a'i werth am arian yn fwy effeithiol, ac i sicrhau ei fod yn derbyn y lefel briodol o flaenoriaeth mewn perthynas â meysydd gwasanaeth eraill.

Chwaraeon a gweithgarwch corfforol

45. Mae pwysigrwydd chwaraeon a gweithgarwch corfforol i iechyd a lles plant a phobl ifanc wedi'i ddogfennu'n dda, ac mae'n arbennig o bwysig fel elfen o wariant ataliol yng nghyllideb Llywodraeth Cymru.

EIN BARN NI

Argymhelliad 16. Yn ychwanegol at drosglwyddo'r cyfrifoldeb dros chwaraeon i'r Gweinidog dros Ddiwylliant, Twristiaeth a Chwaraeon, byddem yn croesawu eglurhad o sut y bydd y ddau bortffolio yn cael eu halinio ar draws y llywodraeth i gyflawni'r amcan o gynyddu lefelau gweithgarwch corfforol ymhlith plant a phobl ifanc.

04. Cymunedau a phlant

Mae'r Prif Grŵp Gwariant Cymunedau a Phlant yn cynnwys cyfanswm o £397.2 miliwn o adnoddau (refeniw) a chyfalaf o £477.0 miliwn. Mae'r Cam Gweithredu Cefnogi Plant ar gyfer 2018-19 wedi gweld cynnydd o £16.3 miliwn tra bod y Cam Gweithredu Ymyrraeth Gynnar, Atal a Chefnogi yn gostwng gan £14.2 miliwn.

Y cynnig gofal plant

46. Ym mis Tachwedd y llynedd, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru fanylion am ei Chynnig Gofal Plant, gan ddweud y byddai'n darparu 30 awr o addysg gynnar a gofal plant am ddim i rieni sy'n gweithio a sydd â phlant tair a phedair oed ledled Cymru am 48 wythnos y flwyddyn. Mae'r cynnig wedi'i dreialu ers mis Medi 2017 mewn saith ardal awdurdod lleol gyda chyfradd ariannu genedlaethol sengl o £4.50 sydd ar gael ar gyfer gofal plant yn unig - gall darparwyr godi tâl am unrhyw wasanaethau ychwanegol (e.e. trafnidiaeth a chostau bwyd, neu weithgareddau y telir amdanynt). Disgwylir cyflwyno'r cynnig yn llawn erbyn 2021.

47. Ar 22 Tachwedd, cadarnhaodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol fod 'ffigur gweithiol' Llywodraeth Cymru ar gyfer y polisi yn parhau i fod yn £100 miliwn y flwyddyn ar ôl i'r hawliad gael ei weithredu'n llawn ledled Cymru. Nododd mai diben y peilot oedd sefydlu gyda mwy o sicrwydd yr adnoddau sydd eu hangen ac na fyddai Llywodraeth Cymru yn darparu rhagolwg o ffigurau ar gyfer 2021 ymlaen hyd nes bod rhagor o dystiolaeth o'r peilot a'i werthusiad ar gael.

48. Er bod Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant wedi nodi gostyngiad mewn tlodi a chynyddu cyfradd y menywod sy'n dychwelyd i'r gwaith fel rhesymau dros fabwysiadu'r polisi, nodwn gasgliad y Sefydliad Polisi Cyhoeddus i Gymru mewn perthynas â'r cynigion gwreiddiol na fyddai mwy o ofal plant am ddim yn gwneud llawer o wahaniaeth i leihau tlodi neu gael mwy o fenywod yn ôl i'r gwaith:

> "The impact on work participation and work hours for mothers in families with a child of target age is extremely small [...] neither option is likely to achieve either objective to any notable, possibly discernible, degree." [25]

49. Rydym hefyd yn nodi galwad Comisiynydd Plant Cymru ar 9 Hydref i Lywodraeth Cymru:

> "...ail-feddwl ei chynnig gofal plant ac ystyried yr effeithiau tymor-hir y polisi yma ar y plant sydd angen y gefnogaeth fwyaf."[26]

50. Ar 31 Hydref 2017, canfu adroddiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru, Capasiti Gofal plant yng Nghymru: mapio'r ddarpariaeth gofal plant yn erbyn y galw posibl amdano fod lefel gyfartalog yr argaeledd cyfredol ar gyfer gofal plant sy'n cael ei gynnig ledled Cymru gyfan yn ddwy awr a deugain munud fesul plentyn.

EIN BARN NI

Er ein bod yn nodi bod y cynnig gofal plant yn parhau i fod mewn cyfnod peilot, rydym yn pryderu ynghylch y canlynol:

- y gallai eithrio plant o gartrefi lle nad oes gwaith estyn y bwlch rhwng y grŵp hwn a'r rhai lle mae eu rhieni'n gweithio, o ran parodrwydd i fynd i'r ysgol;
- ar gost fras gyfredol o £100 miliwn y flwyddyn unwaith y caiff ei weithredu ledled Cymru, gallai'r polisi gael effaith sylweddol ar fforddiadwyedd rhaglenni eraill a dargedir at blant, pobl ifanc, rhieni a gofalwyr (ac, yn ôl tystiolaeth y Sefydliad Polisi Cyhoeddus i Gymru, ni fydd o reidrwydd yn cyflawni'r canlyniad a ddymunir o gael pobl i mewn i'r gwaith);
- efallai na fydd y gyfradd genedlaethol o £4.50 yn ddigonol i gyflwyno ansawdd y gofal y byddem yn dymuno ei gael ar gyfer ein plant;
- efallai na fydd gan Gymru y capasiti i gyflwyno'r polisi hwn o ystyried casgliad yr adroddiad ar Gapasiti Gofal plant yng Nghymru yn ymwneud â lefel gyfartalog yr argaeledd cyfredol ar gyfer y cynnig gofal plant ledled Cymru gyfan.

Felly, rydym yn falch o weld Llywodraeth Cymru:

---

[25] Y Sefydliad Polisi Cyhoeddus i Gymru, Opsiynau Polisi Gofal Plant ar gyfer Cymru [Saesneg yn unig], Rhagfyr 2015, tudalen 2

[26] Comisiynydd Plant Cymru, Y Comisiynydd yn annog Llywodraeth Cymru i ailystyried ei pholisi gofal plant, 9 Hydref 2017

- yn mabwysiadu dull peilot fesul cam i'r polisi hwn, wedi'i ategu gan werthusiad annibynnol i asesu ei effaith a'i werth am arian;
- yn ymgymryd â'r peilot mewn amrywiaeth o leoliadau er mwyn profi effeithiolrwydd y polisi mewn gwahanol leoedd;
- gyda'r bwriad o seilio penderfyniadau yn y dyfodol ar gyflwyno'r polisi ar y dystiolaeth a gasglwyd yn ystod y cyfnod peilot.

Argymhelliad 17. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu ymateb i'r adroddiad ar Gapasiti Gofal Plant yng Nghymru, sy'n rhoi manylion am y canlynol:

- y rhagamcaniadau ar gyfer capasiti'r sector rhwng nawr a phryd y rhagwelir y cyflwynir y rhaglen ar gyfer Cymru gyfan;
- y camau gweithredu y bydd angen i Lywodraeth Cymru eu cymryd i gynyddu'r capasiti hwnnw i gyflwyno'r rhaglen ar gyfer Cymru gyfan;
- y costau cyfalaf ac adnoddau a ragwelir sy'n gysylltiedig â chyrraedd y lefel angenrheidiol o gapasiti.

Argymhelliad 18. Rydym yn rhannu pryderon Comisiynydd Plant Cymru y bydd plant nad yw eu rhieni mewn gwaith yn disgyn ymhellach y tu ôl i'w cyfoedion os ydynt yn colli allan ar y ddarpariaeth hon. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i edrych yn fanwl ar ffocws y rhaglen, gan ddefnyddio'r cyfnod peilot i wneud y canlynol:

- ystyried ehangu'r ddarpariaeth i gynnwys rhieni mewn addysg neu hyfforddiant;
- ystyried ail-ffocysu'r cynnig ar anghenion datblygu pob plentyn yn ofalus yn hytrach na statws cyflogaeth ei riant/rhieni;
- asesu'r rhyngberthynas rhwng y ddarpariaeth Gofal Plant newydd a darpariaeth gofal plant Dechrau'n Deg.

CAFCASS

51. Nododd papur Llywodraeth Cymru ar y MEG Cymunedau a Phlant y dylid amsugno'r holl gostau chwyddiant o fewn y gyllideb ar gyfer CAFCASS. Fodd bynnag, dywedodd hefyd fod cynnydd 'sylweddol' o 25 y cant wedi digwydd mewn achosion cyfraith gyhoeddus a 29 y cant mewn achosion cyfraith breifat dros y ddwy flynedd ddiwethaf.

52. Mewn tystiolaeth lafar ar 22 Tachwedd, cydnabu Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant, er nad oedd cyllideb CAFCASS wedi'i gostwng, fod y cynnydd yn llwyth gwaith y

gwasanaeth wedi creu amgylchedd heriol i'r sefydliad. Fodd bynnag, gwnaethant nodi'r canlynol:

- nododd adolygiad diweddar o waith CAFCASS berfformiad da o ran amseroedd ymateb ac achosion a ddygwyd ymlaen;
- roedd uwch-aelodau o staff y sefydliad wedi derbyn y dyraniad arfaethedig ac yn derbyn y realiti o ran sefyllfa ariannol dynn;
- mae CAFCASS yn gweithio o fewn ei sefydliadau i weld lle gellir gwneud arbedion effeithlonrwydd.[27]

EIN BARN NI

Er ein bod yn cydnabod y cyfyngiadau ariannol presennol, rydym yn pryderu ynghylch gallu CAFCASS i fodloni lefel y twf yn y galw am ei wasanaethau - a ddisgrifir gan y Gweinidog Gofal Cymdeithasol a Phlant fel 'cynnydd diwrthdro' - ar gyllideb sefydlog.

Argymhelliad 19. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i adolygu effaith y dyraniad cyllideb sefydlog presennol ar berfformiad parhaus CAFCASS. O ystyried y penderfyniadau a allai newid bywyd a oedd yn deillio o asesiadau cynghorwyr llys teulu (e.e. p'un a ellir mabwysiadu plentyn), gofynnwn y rhoddir sylw arbennig i effaith y gyllideb hon ar yr amser sydd ar gael i gynnal yr asesiadau hynny ac ar faich achosion cynghorwyr llys. Rydym yn gofyn am y canlynol:

- y cynhelir Asesiad o Effaith ar Hawliau Plant ar y penderfyniad cyllideb hwn a'i rannu gyda ni;
- y rhennir diweddariadau chwe mis ar yr asesiad o effaith y gyllideb sefydlog ar berfformiad CAFCASS gyda ni.

Cymunedau yn Gyntaf

53. Mae dirwyn Cymunedau yn Gyntaf i ben wedi arwain at ostyngiad o £13 miliwn i'r *Cam Gweithredu Ymyrraeth Gynnar, Atal a Chefnogi* o fewn y MEG Cymunedau a Phlant. Trosglwyddwyd y £13 miliwn hwn i gronfeydd wrth gefn ac mae'n cynrychioli 91.5 y cant o'r gostyngiad cyffredinol (£14.2 miliwn) i'r Cam Gweithredu hwn.

[27] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraffau 119-126], 22 Tachwedd 2017

54. Mae Dogfen Naratif y Gyllideb yn nodi bwriad Llywodraeth Cymru i uno'r holl grantiau a delir i awdurdodau lleol i gefnogi ymyrraeth gynnar, atal a chefnogi, gan gynnwys Etifeddiaeth Cymunedau yn Gyntaf. Mae'n nodi y bydd hyn yn arbed £13 miliwn oherwydd 'biwrocratiaeth' sy'n gysylltiedig â rheoli grantiau ond mae'n cydnabod y gall symud i un grant gyflwyno rhai heriau yn ogystal â llawer o gyfleoedd; byddai angen atebolrwydd cymesur ynghyd â mwy o hyblygrwydd.[28]

55. Wrth roi tystiolaeth i'r Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, dywedodd Julie James AC, Arweinydd y Tŷ, mai pobl ifanc a phobl ag anableddau sydd fwyaf tebygol o gael eu heffeithio gan y penderfyniad i ddirwyn Cymunedau yn Gyntaf i ben.[29]

EIN BARN NI

Yn ystod 2017 rydym wedi tynnu sylw at ein diddordeb yn sut y mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gydag awdurdodau lleol i gefnogi parhad y rhaglenni Cymunedau yn Gyntaf mwyaf effeithiol ar gyfer plant a phobl ifanc. Amlygodd yr Asesiad o Effaith ar Hawliau Plant yn ystod y broses o wneud penderfyniadau i ddirwyn Cymunedau yn Gyntaf i ben:

- roedd 32 y cant o brosiectau Cymunedau yn Gyntaf yn 2016-17 yn canolbwyntio'n arbennig ar blant a phobl ifanc;
- er mwyn lleddfu'r effaith yn dilyn y penderfyniad i ddirwyn Cymunedau yn Gyntaf i ben, y byddai disgwyl i awdurdodau lleol gynhyrchu strategaethau ymadael a byddai swyddogion Llywodraeth Cymru yn gweithio'n agos gyda hwy ar ddatblygu a chyflwyno'r strategaethau hyn er mwyn cynnal gwasanaethau gwerthfawr, gan gynnwys y rhai ar gyfer plant, pobl ifanc a'u teuluoedd.

Argymhelliad 20. Rydym yn dal i bryderu bod y penderfyniad i ddirwyn Cymunedau yn Gyntaf i ben yn fwyaf tebygol o effeithio ar blant a phobl ifanc, gyda phlant a phobl ifanc anabl yn cael eu heffeithio fwyaf. Rydym yn ailadrodd ein cefnogaeth ar gyfer argymhellion 1 ac 11 o adroddiad Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau'r Cynulliad, sef Cymunedau yn Gyntaf - yr hyn a ddysgwyd (Gorffennaf

[28] Llywodraeth Cymru, Cyllideb Ddrafft 2018-19 – Cynigion amlinellol – Cyllideb Newydd i Gymru, 3 Hydref 2017, paragraff 4.16

[29] Y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau, Cofnod y Trafodion [paragraff 140], 15 Tachwedd 2017

2017) ac yn croesawu'r ffaith bod Llywodraeth Cymru yn eu derbyn. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu rhagor o fanylion am y canlynol:

- sut y mae wedi gweithio gydag awdurdodau lleol i nodi'r holl raglenni a ddarperir ar hyn o bryd gan Cymunedau yn Gyntaf ond y dylent gael eu darparu gan gyrff statudol eraill;
- sut y mae wedi addasu rhaglenni i liniaru yn erbyn canlyniadau anfwriadol o ddirwyn Cymunedau yn Gyntaf i ben;
- sut y mae gweithgarwch o'r fath wedi'i adlewyrchu yn y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2018-19;
- sut y bydd yr arbedion 'effeithlonrwydd' gwerth £13 miliwn yn deillio o gyfuno grantiau yn cael eu defnyddio, yn enwedig pa gyfran - os o gwbl - o'r arbediad hwnnw fydd yn cael ei dyrannu ar gyfer gwasanaethau sy'n cefnogi plant a phobl ifanc.

Tlodi plant

56. Cydnabu Llywodraeth Cymru ym mis Rhagfyr 2016 fod ei huchelgais i ddileu tlodi plant (a ddiffiniwyd o ran y mesur incwm cymharol) erbyn 2020 wedi dibynnu'n drwm ar amgylchiadau economaidd ehangach y DU ac nad oedd yn bosibl ei gyflawni.[30] Yn yr un flwyddyn, anogodd Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn i Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU ddyrannu hyd eithaf yr adnoddau sydd ar gael ar gyfer dileu tlodi plant ac ailsefydlu targedau concrid o fewn amserlen y cytunir arni.[31]

57. Mae cyllidebau blaenorol Llywodraeth Cymru wedi cynnwys Llinell Wariant yn y Gyllideb ar gyfer Polisi Tlodi Plant, a gyfunwyd yn ddiweddarach â'r dyraniad ar gyfer Diwygio Lles, o dan y Polisi Trechu Tlodi. Yn ystod gwaith craffu y llynedd ar y Gyllideb Ddrafft, cadarnhawyd nad oes gan Lywodraeth Cymru gyllideb ar wahân mwyach i drechu tlodi plant. Ar 22 Tachwedd, mynegodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ei farn mai ymagwedd Llywodraeth y DU tuag at gyfyngder a'r system fudd-daliadau oedd y prif ddylanwad ar gyfraddau tlodi plant yng Nghymru. Roedd yn ceisio ein sicrhau:

> "The move around having a budget line doesn't change the reality of how money is spent and what it is spent on [...] we've put all of the resources we

[30] Llywodraeth Cymru, Strategaeth Tlodi Plant: Asesu Cynnydd 2016 - Adroddiad Cryno, Rhagfyr 2016

[31] Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, Arsylwadau terfynol ar bumed adroddiad cyfnodol y Deyrnas Unedig o Brydain Fawr a Gogledd Iwerddon [Saesneg yn unig], Mehefin 2016

> could and should do into tackling child poverty [...] if we don't persuade all parts of our Government to act as a Government that works with each other, as opposed to single areas that compete for resources and attention, well, actually, we'll lessen our input."[32]

EIN BARN NI

Rydym yn dal i bryderu ynghylch diffyg targedau Llywodraeth Cymru ar dlodi plant a'r hyn a gredwn sy'n ddiffyg eglurder ynghylch faint o arian a ddyrennir i - ac a gaiff ei wario ar - drechu tlodi plant.

Argymhelliad 21. Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i amlinellu:

- faint o'i chyllid sy'n cael ei gyfeirio at drechu tlodi plant;
- beth yw'r canlyniadau dymunol ar gyfer cyllid o'r fath;
- sut y mae'n paratoi ar gyfer effaith Credyd Cyffredinol, yn enwedig mewn perthynas â'r effaith ar blant a phobl ifanc.

[32] Y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, Cofnod y Trafodion [paragraffau 157-159], 22 Tachwedd